

AKTYWNE UDOSTĘPNIANIE LASU - PROGRAM WŁASNY LASÓW PAŃSTWOWYCH

Mirosława Hyży

WSTĘP

Pierwsza Konferencja „Lasy, parki i ogrody - miejsca przyjazne ludziom i środowisku” stała się idealną okazją do zaprezentowania pomysłu na zagospodarowanie rekreacyjne terenów leśnych. Charakter tego zagospodarowania ma łączyć m.in. dwa kluczowe elementy: człowieka i środowisko w sposób, który można nazwać przyjaznym dla nich obu. Pomysł powyższego zagospodarowania nazwany został programem własnym Lasów Państwowych pt. „Aktywne udostępnianie lasu” (AUL). „Aktywne” - bo dające konkretne rozwiązania z zakresu infrastruktury i procedur posadawiania obiektów rekreacyjnych. „Udostępnianie” - bo wiąże się bezpośrednio z otwartym charakterem terenów leśnych, gwarantowanym ustawą o lasach. „Lasu” - bo to las zostaje, z całym szacunkiem dla odwiedzających go, podmiotem działań opisanych programem. Program AUL to narzędzie do zarządzania funkcją rekreacyjną lasów. Narzędzie to pozwala uwzględnić i uszanować inne funkcje terenów leśnych z naciskiem na ich ochronę przed dewastacją, która nie ma szans być zrekompensowana uzyskaną wiedzą czy zrozumieniem odwiedzających las. Program ma zawierać gotowe rozwiązania: standard urzędzeń, wytyczne lokalizacji, procedury, wzory. Głównym użytkownikiem programu będą nadleśnictwa, ale tzw. „ostatecznym beneficjentem” - wszyscy goście polskich lasów.

Program powstał w oparciu o kilka elementów:

- inwentaryzację istniejącej infrastruktury rekreacyjno-turystyczno-edukacyjnej LP,
- badanie opinii społecznej,
- przegląd dotychczasowej literatury,
- analizę kluczowych zagadnień prawnych z zakresu użytkowania i ochrony terenów leśnych oraz bezpieczeństwa,
- źródła finansowania.

Powyższa inwentaryzacja stanu „na wejściu” poprzedza etapy przygotowania najlepszych możliwych rozwiązań oraz etap ich testowania. Aktualnie pierwsze wdrożenia infrastruktury AUL odbywają się w kilku lokalizacjach. Testowe parkingi leśne przewidziane są do realizacji w nadleśnictwach: Brzeziny (ryc. 1), Celestynów, Chojnów, Karczma Borowa, Niepołomice i Świętoszów.

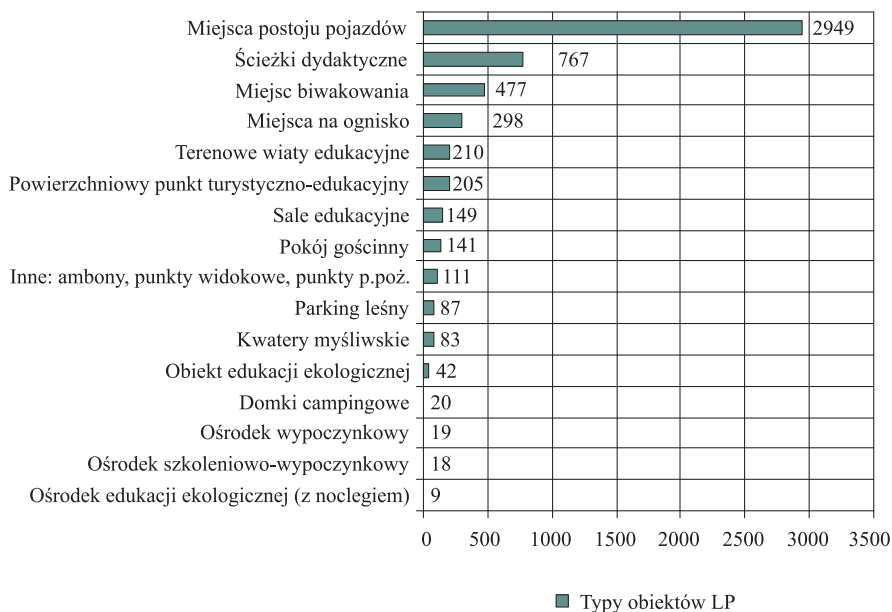
Ryc. 1. Wizualizacja dla projektu koncepcyjnego testowego parkingu leśnego w Nadleśnictwie Brzeziny (RDLP w Łodzi). (autorzy: firma projektowa Ogrody Gorczyńscy)
 Figure 1. Visualization for conceptual design of the test forest parking in the Forest District Brzeziny (RDSF in Łódź) (authors: Gorczyński Garden Design Company)

PODSTAWOWE ELEMENTY PROGRAMU AUL

ISTNIEJĄCA INFRASTRUKTURA REKREACYJNO-TURYSTYCZNO-EDUKACYJNA LP

Inwentaryzację istniejącej infrastruktury przeprowadzono latem 2010 r. metodą ankiety internetowej. W wypełnienie ankiet zaangażowały się wszystkie nadleśnictwa PGL LP funkcjonujące w strukturach tej organizacji w okresie objętym badaniem. Wykazanych zostało łącznie 5 584 obiektów w 17 kategoriach. Najliczniej reprezentowane były miejsca postoju pojazdów (2 949 obiektów), czyli ponad połowa wszystkich zgłoszeń), najmniej licznie reprezentowane są duże obiekty: ośrodki szkoleniowe, wypoczynkowe i edukacyjne (łącznie 46 obiektów, czyli niespełna 1% zgłoszeń) (ryc. 2). O ile wskazanie docelowej liczby obiektów nie jest możliwe, o tyle warto przyjrzeć się danym z raportu dotyczącego szacunkowej liczby miejsc postojowych w LP. Jest to ponad 26 000 stanowisk. Dla porównania jedno z większych centrów handlowych reklamuje się parkingiem na 4 500 stanowisk, a średnia liczba stanowisk w 15 największych centrach handlowych w Polsce to około 2 000 (<http://najlepszegalerie.pl/ranking>). Mówiąc obrazowo: „Mamy w lasach około trzynastu takich „galerii handlowych“!. Można ten obraz jeszcze bardziej spolaryzować. Wspomniane trzynaście „galerii handlo-

wych" daje przychód roczny liczony w setkach milionów złotych, a 26 000 miejsc postoju w lasach generuje koszty utrzymania wysokości około 2,5 mln zł rocznie, nie generując przychodów (Hurtownia 2009). Wydatki te są jednak niezbędne - to konieczność utrzymania majątku w należytych stanie.

Ryc. 2. Liczba obiektów turystycznych i edukacyjnych Lasów Państwowych w podziale na ich typ

Fig. 2 Number of tourist and educational facilities of the National Forests divided by type

BADANIE OPINII SPOŁECZNEJ I PRZEGLĄD LITERATURY

Badanie przeprowadzono w grudniu 2009 roku metodą bezpośredniego wywiadu ankietarskiego wspomaganego komputerowo (CAPI¹) (<http://www.obserwator.com.pl/badania/capi>). Potwierdziło ono, że najbardziej oczekiwanym przez respondentów jest czysty las. „Czystość i porządek w miejscach przebywania odwiedzających” otrzymała najwyższą ocenę 8,8 na skali ważności od 0 do 10. Drugie miejsce z oceną 8,7 zajęło oczekiwanie „koszy na odpadki”. Dopiero po tych dwóch wymaganiach pojawia się „poczucie bezpieczeństwa” z oceną 8,36! Co więcej - odwiedzający wcale nie domagają się „uzbrojenia” lasu w dodatkowe, widoczne urządzenia. Oczekiwaniu „miejsc urządzonych wygodnie, ale z dużą ingerencją w środowisko” nadali ocenę 5,18, a oczekiwaniu „miejsc urządzonych

¹ CAPI (Computer Aided Personal Interview) - to najczęściej wywiady bezpośrednie i ankiety przeprowadzane z respondentami przy użyciu laptopów lub palm-topów, zamiast tradycyjnych kwestionariuszy

z jak najmniejszą ingerencją w środowisko: 7,25. Oczekiwania te potwierdzają też inne badania. Na przykład w ramach projektu POLFOREX „Lasy jako dobro publiczne. oszacowanie społecznych i środowiskowych korzyści z lasów w Polsce w celu poprawy efektywności ich zarządzania” przygotowano (Czajkowski 2011) badania: „Wycena korzyści społecznych ze zmian w zarządzaniu lasami”. Z przeprowadzonych badań wynika, że najważniejszą cechą przy podejmowaniu wyboru o poniesieniu dodatkowych kosztów przez respondenta na poprawę stanu lasów w Polsce są właśnie „śmieci w lasach” (ocena „bardzo ważne” dla około 70% pytanym, co przekracza wagę dla takich cech jak „ochrona najcenniejszych lasów”, którą za „bardzo ważną” uznało około 44% pytanym). Potwierdzenia podobnego podejścia odwiedzających las znajdziemy np. w artykule Prószyńskiej-Bordas (2009) dotyczącym typów turystów w Świętokrzyskim Parki Narodowym” czy Kikulskiego (2009) omawiającym model rekreacyjnego zagospodarowania lasów na terenach pojezierzy.

ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Planuje się, że program AUL finansowany będzie z funduszu leśnego, a w przypadku działań wspólnych również z innych źródeł, w tym np. z funduszy UE czy środków instytucji współpracujących. W przypadku funduszy UE ciekawym rozwiązaniem jest współpraca z tzw. lokalnymi grupami działania (LGD), których idea opiera się na aktywizowaniu inicjatywy społecznej i współdziałaniu pomiędzy sektorem gospodarczym, społecznym i publicznym, co bardzo zbliża je do zasad funkcjonowania AUL. Środki na te takie przedsięwzięcia pochodzą z programu LEADER+

ZAGADNIENIA PRAWNE

Ten bardzo szeroki obszar dobrze zobrazuje sytuacja dotycząca inwestowania na obszarach Natura 2000. Posadowienie na takim obszarze niewielkiego obiektu rekreacyjnego, np. miejsca postoju pojazdu, wymaga zwrócenia uwagi na jego powierzchnię. Zgodnie z § 3 ust. 1 pkt 56 lit. a) rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Rozporządzenie 2010) do takich przedsięwzięć zalicza się m.in. parkingi samochodowe wraz z towarzyszącą im infrastrukturą o powierzchni użytkowej nie mniejszej niż 0,2 ha na obszarach objętych formami ochrony przyrody lub w otulinach form przyrody i nie mniejszej niż 0,5 ha na pozostałych obszarach. Ponieważ przepisy prawa nie zawierają definicji ani parkingu, ani miejsca postoju pojazdów, należałoby uznać, że przepisy powyższego rozporządzenia miałyby zastosowanie do planowanego przedsięwzięcia, o ile dane miejsce postoju pojazdów przekraczałoby przytoczone powierzchnie. Podobne detale znaleźć można w prawie budowlanym, ustawie o ogólnym bezpieczeństwie produktów i wielu innych.

PODSUMOWANIE

Program AUL dedykowany jest nie tylko do odwiedzających las i jego gospodarzy – leśników. Zawiera on również element współpracy z lokalną społecznością i lokalnymi władzami. Element ten jest najsilniejszą gwarancją trwałości

obiektów powstałych w ramach programu. Bez akceptacji i zapotrzebowania ze strony sąsiadów lasu nie przetrwa żadna infrastruktura. Nawet obowiązek monitorowania takiego miejsca, mimo dostępnych dziś, nowoczesnych technologii, nie będzie tak skuteczny jak opieka tych, którzy do lasu mają najbliżej. Katalog przykładów takiej współpracy jest bardzo szeroki: zaczynając od opieki sprawowanej przez okoliczne szkoły, poprzez lokalne organizacje turystyczne, lokalne grupy działania korzystające ze środków UE, koła łowieckie, aż po współfinansowanie wywozu i utylizacji odpadów przez samorządy i patronat uczelni wyższych. Przykładem takiego działania są również ścieżki, których uroczyste otwarcie było kluczowym punktem wspomnianej konferencji - połączyły one siły: Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Rogowie, Wydziału Leśnego SGGW, Archidiecezji Łódzkiej, Nadleśnictwa Grotniki, i Urzędu Gminy w Pabianicach. Tu wiele zależy już od ludzi, ich energii i woli do wspólnego działania. A w miejscach tak przyjaznych ludziom i środowisku jak lasy o takie współdziałanie na pewno łatwiej.

LITERATURA

- Czajkowski M. 2011. *Wycena korzyści społecznych ze zmian w zarządzaniu lasami. Lasy jako dobro publiczne. oszacowanie społecznych i środowiskowych korzyści z lasów w Polsce w celu poprawy efektywności ich zarządzania* (http://www.polforex.wne.uw.edu.pl/docs/podsumowanie/polforex-workshop10_03_2011-2.pdf).
- Hurtownia 2009. *Hurtownia danych Lasów Państwowych. Utrzymanie parkingów*. DGLP.
- Kikulski J. 2009. *Model rekreacyjnego zagospodarowania lasów na ternach pojezierzy*. Stud. i Mat. CEPL, Rogów, 4 (23): 165-171.
- Prószyńska-Bordas H., Seler M. 2009. *Typy turystów w Świętokrzyskim Parki Narodowym*. Stud. i Mat. CEPL, Rogów, 4 (23): 218-226.
- Rozporządzenie 2010. *Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko*. Dz. U. Nr 213, poz. 1397.
- <http://najlepszegalerie.pl/ranking>
- <http://www.obserwator.com.pl/badania/capi>

AKTYWNE UDOSTĘPNIANIE LASU - PROGRAM WŁASNY LASÓW PAŃSTWOWYCH. **Streszczenie:** Lasy będące własnością Skarbu Państwa są dostępne - gwarantują to zapisy ustawy o lasach. Udostępnianie lasu to proces budowany przez oczekiwanie różnych użytkowników funkcji lasu, lokalnych społeczności i leśników. Aby znaleźć "złoty środek" satysfakcjonujący wszystkich, budowany jest program własny Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe (LP) popod nazwą: „Aktywne udostępnianie lasu” (AUL). Celem programu jest zapewnienie bezpieczeństwa odwiedzającym las poprzez standaryzację i certyfikację urzędzeń, dostosowanie obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych, współdziałanie z lokalną społecznością i budowa pozytywnego wizerunku LP. Zaprezentowane zostaną badania opinii społecznej w zakresie oceny i oczekiwań wobec udostępniania lasu oraz pierwsze rozwiązania infrastrukturalne (urządzenia) i certyfikaty bezpieczeństwa. Program ma dostarczyć gotowe rozwiązania dla zainteresowanych

nadleśnictw, w tym uzgodnienia z zarządami dróg, instytucjami zajmującymi się ochroną środowiska itp.

Słowa kluczowe: Lasy Państwowe, aktywne udostępnianie lasu, infrastruktura turystyczno-rekreacyjna lasów

ACTIVE SHARING OF THE FOREST - THE PROGRAM OF THE STATE FORESTS. Abstract: The forests owned by the Treasury are available - it is ensured by the provisions of the Act on forests. Sharing of the forest is the process built by the expectations of various functions of forest users, local communities and foresters. To find the „middle ground” satisfactory of all, it is build own program of the State Forests National Forest Holding (LP) named: „Active Sharing of The Forest” (AUL). The program aims to ensure the safety of forest visitors through standardization and certification of equipment, adaptation of facilities for the disabled, the interaction with the local community and building a positive image of LP. Presented will be research on public opinion in the assessment and expectations of the forest sharing and the first infrastructure solutions (equipment) and safety approvals. The program is to provide a turnkey solution for those interested forestry management units, including arrangements with management of roads, institutions dealing with environmental protection, etc.

Keywords: National Forests, the active sharing of the forest, tourism and recreational infrastructure of the forests

Mgr Miłostawa Hyży
Ośrodek Rozwojowo-Wdrożeniowy
Lasów Państwowych w Bedoniu
miloslawa.hyzy@bedon.lasy.gov.pl